

Тема 4. Проведення операцій в електронній торгівлі, вибір брокера.

4.1. Стан та перспективи Інтернет-трейдингу в Україні.

4.2. Початок торгівлі.

4.3. Вибір on-line брокера та відкриття торгового рахунку.

4.1. Стан та перспективи Інтернет-трейдингу в Україні.

Інформатизація суспільства та Україна у цьому процесі

Етап, при якому ми увійшли у нове тисячоліття, характеризується для людства переходом від індустріальної до інформаційної ери. Однією з основних рис в розвитку інформаційного суспільства є прискорений обмін інформацією між його учасниками. Це стало можливим за допомогою Інтернету. Взагалі, як ми бачимо, з появою Інтернету все навколо дуже змінилося і продовжує стрімко змінюватись з кожним днем. Поява і розвиток в Україні Інтернет-трейдингу свідчить про нашу причетність до цього глобального процесу.

З англійської мови Інтернет-трейдинг (англ. internet-trading) означає Інтернет торгівля або торгівля в Інтернеті. Взагалі в Інтернеті по великому рахунку торгувати можна чим завгодно, але ми поговоримо про Інтернет-трейдинг на фондовому ринку.

До Інтернет-торгівлі відносяться: торгівля товарами через аукціони, торгівля послугами, Інтернет-торгівлі фінансовими інструментами, як валюта або цінні папери. Інтернет-трейдинг на фондовому ринку - тут йдеться про прямий доступ інвестора до торгів цінними паперами на фондовій біржі (direct market access) за допомогою мережі Інтернет. Також Інтернет-трейдинг ще називають: Інтернет-брокерідж, Інтернет-інвестування, он-лайн торгівля, торгівля цінними паперами (акціями) через Інтернет, он-лайн трейдинг і т.д.

У цьому розрізі поняття «Інтернет-трейдинг» означає систему роботи з цінними паперами, яка дозволяє інвестору власноруч отримувати доступ до біржової інформації, а також укладати угоди з купівлі-продажу цінних паперів на біржі в режимі реального часу за допомогою спеціальної сертифікованої програми, встановленої на персональному комп'ютері.

В рамках програми реалізовані такі функції:

- 1) виставляння заявок на купівлю / продаж цінних паперів;
- 2) автоматичний контроль заявок на відповідність лімітам;
- 3) моніторинг стану портфелю цінних паперів у режимі реального часу;
- 4) отримання знеособленої інформації про торги на фондових біржах в режимі реального часу;
- 5) забезпечення захисту інформації і аутентифікації клієнта;
- 6) адміністрування клієнтів брокером;
- 7) управління лімітами і контроль заявок з боку фондового брокера (торгівця цінними паперами);
- 8) взаємодія з обліковими системами брокера (back office, система управління ризиками).

У Росії Інтернет-трейдинг почав активно розвиватися лише в останні роки, хоча започаткували його десять років тому на Московській міжбанківській валютній біржі (ММВБ). А ось у США та в Західній Європі торгівля цінними

паперами перемістилася в Інтернет ще в середині 90-х років минулого століття (у них він називається – «direct market access»). Наслідком запровадження Інтернет-трейдингу в цих країнах стало збільшення самих фондових ринків за рахунок активів внутрішніх інвесторів.

Інвестор - в даній ситуації це поняття характеризує особу, яка інвестує свої кошти для отримання в майбутньому вкладеного капіталу та доходу на нього. Інвестори можуть вкладати на дуже короткий термін (їх називають - трейдери) від декількох хвилин і до декількох днів, також можуть вкладати і на термін до декількох місяців (біржові спекулянти), більше півроку - в більшості притаманне поняття інвестор (стратегічний інвестор).

Назва «Інтернет-трейдинг» почала використовуватись на українському фондовому ринку нещодавно, хоча стала вже досить популярною серед наших інвесторів. В Україні офіційною датою запуску Інтернет-трейдингу є 26 березня 2009 року. Інтернет-трейдинг у нас з'явився завдяки фондовому майданчику - ВАТ «Українська біржа», яка запустила його у розквіт фінансової кризи!

Кризові події 2008 року в Україні тимчасово поставили під сумнів можливість використання цінних паперів українських емітентів, як надійні інвестиційні інструменти і загальмували розвиток фондового ринку, як такого. Для стабілізації ситуації на фондовому ринку України ВАТ «Українська біржа» запустила ринок заявок, з прямим доступом інвесторів до нього (Інтернет-трейдинг). При запуску «український Інтернет-трейдинг» перейняв всі кращі напрацювання із сусідньої Росії, а також зараз переймає хороший досвід з Америки, Європи та Азії.

Розвиток світових інформаційних технологій вже призвів до того, що торгівля цінними паперами тепер здійснюється через Інтернет, що ж далі? Які перспективи цього процесу?

Переваги он-лайн торгівлі цінними паперами

Ще пів року тому для українського інвестора інвестування в цінні папери через мережу Інтернет здавалось чимось нереальним. Всі операції на фондовому ринку здійснювались у кращому випадку по телефону, а інформація по доступу інвестора до ринку цінних паперів була платною. Сьогодні все змінилось. Тепер завдяки повному переходу на електронний документообіг, а також завдяки автоматизації здійснення операцій на фондовому ринку, Інтернет-трейдинг забезпечує найбільш вигідні умови для приватних інвесторів. Доступність і оперативність – є основними критеріями бурхливого розвитку усіх сервісів пов'язаних з Інтернетом, а он-лайн торгівля цінними паперами в цьому плані не є виключенням.

Механізм ринку заявок, який першою запустила ВАТ «Українська біржа» гарантує безпеку торгівлі на біржі для професійних торговців і приватних інвесторів, без нього неможливо було б в короткий час повернути довіру до фондового ринку. Тобто завдяки обов'язковому 100%-вому депонуванню грошей та цінних паперів для здійснення операцій на фондовій біржі (угоди репо), а також використанні багаторівневої системи захисту, в т.ч. використанні електронного цифрового підпису (ЕЦП) було залучено внутрішнього українського інвестора. Сьогодні в Україні здійснювати он-лайн торгівлю

цінними паперами (на ринку заявок і ринку котирувань) є можливість на двох торговельних майданчиках – це на ВАТ «Українська біржа» і ВАТ «ПФТС». Та тільки коли в Україні буде справжня конкуренція між фондовими біржами, це дасть якісно новий ривок у розвитку фондової інфраструктури і біржових технологій. Тому всі очікують виходу на український ринок нових фондових операторів, включаючи західних. За оцінками Dragon Capital, інвестиційної компанії і одного з найбільших брокерів в Україні, на долю Інтернет-трейдингу на сьогодні припадає більше третини обсягу торгів на Українській Біржі.

Вигоди Інтернет-трейдингу для приватних інвесторів наступні.

Швидкість операцій

Жоден, навіть найпрофесійніший брокер не зможе прийняти заявку по телефону і подати її на біржу менше ніж за декілька секунд. У великих брокерських компаніях функції спілкування з клієнтом і функції подачі заявок на біржу розділені між різними співробітниками. Це дуже розумний підхід, оскільки таке розділення забезпечує спеціалізацію і підвищення якості брокерських послуг, але зворотним боком медалі є необхідність взаємодії двох співробітників між собою, що може привести до збільшення часу на обробку голосової заявки до 10 секунд або навіть більше. І це не рахуючи часу на набір номера, з'єднання і звичайні в таких випадках вітання. Особливо критичним час обробки голосової заявки може опинитися в моменти різкого руху ринку, коли одночасно у багатьох клієнтів виникає бажання поставити або зняти заявку. Також необхідно розуміти, що кожен клієнт, торгуючий по телефону, хоче щоб йому розповіли, що відбувається на ринку і тому в хвилини підвищеної активності на ринку до брокера може бути складно додзвонитися з першого разу.

Система Інтернет-трейдингу працює в тисячі, якщо не в мільйони разів швидше за людину, не ходить на обід і перекури, і може дозволити одній брокерській компанії обслуговувати одночасно десятки і навіть сотні тисяч клієнтів одночасно практично з однаковою швидкістю, як в звичайній ситуації, так і в періоди високої волатильності ринку.

Обсяг отримуваної інформації про ринок

Досвідчений співробітник торговця може описати своєму клієнтові всю ситуацію на ринку одним реченням. Знаючи, які папери цікавлять клієнта, він може ще декількома реченнями розповісти, що відбувається з цими паперами. Проте інвестор, який хоче бути в курсі ситуації на ринку протягом всього дня, буде змушений з деякою регулярністю дзвонити своєму брокерові і запитувати про останні зміни. Очевидно, що при такому режимі роботи існує досить великий ризик пропустити якусь подію, інформація про яку могла б допомогти отримати додатковий прибуток або знизити ризик збитку від зміни ринкового курсу. Цілком зрозуміло, що отримуючи інформацію про ринок по телефону, практично неможливо заробляти на коливаннях цін впродовж одного торгового дня.

На відміну від спілкування з брокером по телефону, отримання біржової інформації через термінал системи Інтернет-трейдингу дає детальніше і наглядніше уявлення про ринок. Трейдер може бачити не лише список всіх

укладених на біржі угод і повну глибину черг заявок по всіх цінних паперах, але також будувати графіки цін, що оновлюються в режимі реального часу, налаштовувати сповіщення про події, що його цікавлять, проглядати історію своїх операцій і відстежувати поточний статус всіх своїх заявок. Крупні інвестори і раніше могли отримувати інформацію про ринок в електронному вигляді, купивши у біржі переглядовий термінал, але щомісячна вартість цього терміналу була доступна далеко не всім. Зараз повна інформація про торги на Українській біржі в режимі он-лайн доступна будь-якому трейдеру, що використовує систему Інтернет-трейдингу – біржа не вимагає від брокера плату за поширення цієї інформації серед своїх клієнтів.

Брокерська комісія і мінімальний розмір угоди

Раніше всі операції з цінними паперами вимагали уваги висококваліфікованих співробітників брокера на узгодження параметрів угоди по телефону, а також підписання по кожній угоді паперового договору купівлі-продажу. В результаті собівартість кожної операції на стороні брокера складала сотні гривень, і ці витрати торговці були змушені закладати в розмір своєї брокерської комісії. Для кінцевого інвестора такі комісійні часто робили нерентабельними операції менше десяти-двадцяти тисяч гривень.

Системи Інтернет-трейдингу настільки зменшують витрати на обслуговування клієнтської заявки, що брокери змогли знизити рівень своєї комісії аж до декількох десятих частин відсотка. Внаслідок цього з'явився зміст укласти угоди розміром всього в пару сотень гривень. На сьогоднішній день мінімальний розмір угоди визначається лише розміром плати за проведення операції в депозитарії і у зберігача.

Крім того, істотно знижується бар'єр входження на ринок. Якщо до появи Інтернет-трейдингу брокерові було не вигідно працювати з інвестором, якщо той володів сумою менш ніж 25 тисяч гривень, то зараз навіть інвестори з 1000-5000 гривень можуть успішно діяти на біржі. Також Інтернет-трейдинг дав змогу приватним інвесторам займатись арбітражем - торгувати одночасно на двох фондових біржах і заробляти на різниці в цінах на цінні папери. Волатильність українського ринку акцій теоретично дозволяє сподіватися на високу прибутковість такої стратегії, оскільки навіть найліквідніші акції («блакитні фішки») нерідко за день можуть змінюватись в ціні на 2-10%, а то й більше. Також Інтернет-трейдинг зовсім не означає, що для Вас, як інвестора, потрібно безперервно цілими днями стежити за ринком, сидячи за монітором. Ви можете сформувати свій інвестиційний портфель з найпривабливіших акцій, вносячи до нього коректування час від часу. Деякі акції у Вашому портфелі можуть знаходитися місяці і навіть роки, а сам процес подачі заявки на здійснення операції може займати всього декілька секунд. Більш того, вже деякі українські інвестори, що працювали раніше на західних ринках побачивши, що український фондовий ринок приносить реальний прибуток, почали переходити на нього. Ще варто відмітити, що у нас успішно торгують на біржах, як резиденти, так і нерезиденти України (це дозволяє наше законодавство).

Інтернет-трейдинг, порівняно з іншими формами діяльності на фондовому ринку, має ряд переваг.

На відміну від інвестування в пайові інвестиційні фонди, при Інтернет-трейдингу не потрібно нікому довіряти свої активи, учасник істотно економить на витратах, а також не має жодних обмежень по структурі активів, тобто «куди можна вкладати, а куди ні».

Порівняно із Форексом, працювати необхідно не з валютою, а лише з українськими цінними паперами, тому мінімізується вплив валютного та супроводжуючих його ризиків.

Загалом, сильними сторонами Інтернет-трейдингу є:

- можливість заробляти гроші самостійно, "своїм власним розумом" на ринках, які підпорядковуються зрозумілим економічним законам;
- створення власного робочого місця не вимагає великих витрат - можна з успіхом працювати вдома;
- доходи перестають залежати від економічної ситуації в конкретно взятій країні, економіка якої може бути вкрай нестабільною;
- займатися цим бізнесом можна у будь-якій частині земної кулі, куди дотягся Інтернет;
- джерела доходів не впадають в очі;
- заробляти можна без відриву від основної діяльності.

Звісно, що поряд із позитивними характеристиками, наявні і недоліки системи онлайн-торгівлі, зокрема, це:

- а) інституційні ризики;
- б) відносно слабка захищеність від технічних збоїв і атак хакерів;
- в) відсутність регламентації використання електронних документів на законодавчому рівні, що може спричинити розвиток фальсифікованих документів та ускладнить працю аудиторів.

Одним із негативних явищ, що вагомо ускладнює на сьогодні розвиток Інтернет-трейдингу, є наявність помилкових стереотипів у громадян, які уже встигли укоренитись у свідомості більшості українців.

Таким чином, чим більше буде невеликих он-лайн інвесторів, тим значимішою буде присутність на ринку Інтернет-брокерів. Не можна не враховувати і те, що вже сьогодні істотна частина обороту на ВАТ «Українська біржа» приходить на Інтернет-трейдинг. Тобто попит на послугу Інтернет-трейдинг сьогодні вже в Україні існує і він буде тільки зростати. Поки пропонувати послугу он-лайн трейдингу будуть не всі брокери, та з часом, враховуючи такі швидкі темпи розвитку інформаційних технологій у світі, як сьогодні, надання цих послуг своїм клієнтам буде просто необхідністю!

В Україні вже використовується декілька сертифікованих програм для доступу на фондові біржі, такі як QUIK, WEB2L, SmartTrade. З часом їх кількість буде тільки зростати. Розвиток Інтернет-трейдингу, безумовно, допоможе спростити регіональним інвесторам процес інвестування у фондовий ринок, а також допоможе тим самим брокерам залучити нових інвесторів з більш віддалених регіонів України.

Одним словом, тепер для українського інвестора інвестування на ринку цінних паперів стало набагато простішим, доступнішим та дешевшим. Всі ті

привілеї, якими раніше могли користуватися лише професійні учасники або дуже великі інвестори, зараз є доступними кожному інвестору, який цього забажає. Тепер кожен може займатися інвестуванням, не покидаючи свого дому.

Перспективи «українського Інтернет-трейдингу»

Можливо з часом Інтернет-трейдинг стане домінувати на фондовому ринку України. Його сильні сторони - низький рівень затрат, висока тарифна конкурентоспроможність, доступність, висока швидкість проведення операцій. Недоліки - інституційні ризики, а також відносно слабка захищеність від технічних збоїв і атак хакерів, а також дуже важливим моментом являється те, що українська законодавча база на даний час майже не регламентує використання електронних документів.

Як ми вже встигли помітити, перспективи розвитку Інтернет-трейдингу в Україні дуже великі. Якщо Україна буде рухатись такими кроками, як зараз, переймаючи позитивний досвід провідних іноземних держав, то у нашого фондового ринку є всі шанси стати одним з провідних розвинутих фінансових ринків.

Серед одного з найвагоміших аргументів, які підкреслюють позитивні тенденції розвитку фондового ринку, включаючи сам Інтернет-трейдинг, являється прийняття Закону України «Про акціонерні товариства». Цей закон дає ряд важливих зрушень для нашого ринку, таких як:

1. Бездокументарна форма цінних паперів в Україні.
2. Більш тісніша праця всіх товариств, які створені в Україні з фондовими біржами.
3. Розподіл всіх акціонерних товариств на публічні та приватні. Це в свою чергу дає можливість говорити про публічність підприємств і їх зобов'язання (та й зацікавленість) розміщувати свої цінні папери на фондових площах.

Окрім шансу отримати «швидкий» прибуток, інтернет-трейдинг надав інвесторам можливість заробляти не лише на зростаючому, але і на падаючому ринку. Зараз майже всі онлайн-інвестори мають змогу заробляти за допомогою «коротких продаж». Суть «коротких продаж» полягає в тому, що клієнт-інвестор може узяти акції у брокера за окрему платню в борг, і продати їх через якийсь час, потім відкупивши ці цінні папери на ринку - повернути їх брокерові. Загалом цей напрямок має великі перспективи, що показує теперішній попит у нас на цей вид послуг.

Також цікавим напрямком розвитку Інтернет-трейдингу є маржинальна торгівля, яку вже запустили українські он-лайн брокери. Маржинальна торгівля (англ. margin trading) — проведення спекулятивних торгівельних операцій з використанням грошей і товарів, що надаються спекулянту в кредит під заставу обумовленої суми — маржі. Від простого кредиту маржинальний відрізняється тим, що отримувана сума грошей (або вартість отримуваного товару) зазвичай у декілька разів перевищує розмір застави (маржі), іншими словами інвестору-трейдеру надається кредитне плече.

На даний час інвестору торгувати он-лайн можна тільки акціями українських підприємств, та можливо в скорому майбутньому все зміниться і

будуть доступні також і інші види цінних паперів: облігації, опціони, ф'ючерси. Тобто цікавим розвитком фондового ринку має стати і строковий ринок - запуск похідних цінних паперів (деривативів). Строковий ринок (ринок похідних фінансових інструментів) — це ринок, на якому відбувається укладання строкових контрактів (форварди, ф'ючерси, опціони, свопи). На біржовому строковому ринку обертаються біржові контракти, стандартизовані фондовою біржею і саме вони можуть стати інструментом для он-лайн інвестора. На даний час на ВАТ «Українська біржа», вже введенні перші деривативи, які торгуються через систему Інтернет-трейдингу.

Хотілось б забігти в перспективах на декілька років вперед... У майбутньому можна буде говорити про он-лайн торгівлю цінними паперами не тільки українських емітентів. Цікавим моментом та напрямком для розвитку Інтернет-трейдингу та фондового ринку України вцілому - являється торгівля цінними паперами іноземних підприємств. Тобто, на сьогодні українські брокери вже можуть надавати легальної можливості купівлі цінних паперів підприємств іноземних держав, в тому числі і через Інтернет. Вже зараз український інвестор може купити цінні папери, випущені за межами України. Цей напрямок може стати дуже перспективним для розвитку та може і не використатись учасниками українського фондового ринку. Національний депозитарій України (НДУ) вже підписав кореспондентські відносини з центральним депозитарієм цінних паперів Австрії (ОеКВ), депозитарієм «Росбанк» (Росія), спеціалізованим депозитарієм «Інфінітум» (Росія), Центральним Московським депозитарієм (Росія) і депозитарієм «Депозитарні й корпоративні технології» (Росія), що в свою чергу означає - що українські зберігачі цінних паперів можуть обліковувати цінні папери, які перебувають в обігу у цих країнах

Досить вагомим чинником, який може вплинути на розвиток фондового ринку України і Інтернет-трейдингу загалом, є прийняття нашим сусідом - Росією закону про те, що на російських торговельних майданчиках можуть бути в обігу цінні папери іноземних емітентів. Тому не виключено, що цінні папери українських емітентів будуть котуватись на російських фондових біржах. Добре це чи погано - зараз однозначно важко відповісти, та можна з впевненістю сказати, що це точно позначиться на нашому ринку і на он-лайн торгівлі теж.

Вже сьогодні для дослідження українських компаній в мережі Інтернет знаходиться величезна кількість безкоштовної аналітичної інформації, комісійні брокерів помітно знизились у зв'язку з автоматизацією процесу, з'являються «автоматичні торговельні системи», які практично виконують всю роботу за вас, як інвестора. Для прикладу в Росії деякі «автоматичні торговельні системи» (автоматичні програми-інвестори) входили згідно рейтингів у п'ятірку кращих торговців Росії. «Інтернет-трейдинг» вже надав поштовх для розвитку в Україні такого сектору бізнесу, як інформаційне та програмне «забезпечення фондового ринку». В Україні цей ринок дуже нерозвинутий і потребує дуже багато інновацій та напрацювань з боку іноземних компаній. Нам потрібне, для прикладу таке програмне забезпечення, як: автоматизація звітності торговців при Інтернет-трейдингу, «українські автоматичні торговельні системи», які б

могли використовувати самі ж інвестори і таке інше. Також в Україні на даний час почали розвиватись Інтернет-портали, які надають все більше інформації по фондовому ринку. З часом Інтернет-порталів також побільшає, а їх аналітична інформація по ринку цінних паперів буде ставати все більш якіснішою та доступнішою.

Звісно з розвитком ринку Інтернет-трейдингу почне виявлятися і маса різних моментів, яких зараз не видно. Доки навантаження на брокерські системи невеликі і вони витримують їх, та в перспективі будь-який технічний збій може викликати великий резонанс. Тому на цьому ринку є над чим подумати і чим зайнятись.

Ну і, природно, на якомусь етапі розвитку українського фондового ринку скоріш за все відбудеться конкурентна боротьба і з «західними монстрами», як фондовими біржами, брокерами, так і інформаційними та програмними розробниками, коли об'єм українського ринку стане для них цікавим.

Отже інвестори багатьох країн вже давно оцінили переваги електронної торгівлі. Чи означає це, що класичні брокерські послуги по телефону більше нікому не потрібні? Звичайно ні. Практика зарубіжних ринків підказує, що телефон неможливо замінити при необхідності укладення дуже крупних угод і, особливо, з менш ліквідними цінними паперами. Крім того, існує цілий ряд інструментів, наприклад, облігації, по яких невеликі угоди не мають економічного сенсу через природу інструменту, – ціна облігацій зазвичай менше схильна до курсових коливань, тому інвестори, що віддають перевагу цьому типу цінних паперів, вимушені укладати угоди на великі суми і на довгий термін. Торгувати облігаціями по телефону зручніше ще і тому, що в ході розмови можна погоджувати умови угоди, а також домовитися про вигіднішу ціну. Тому поява Інтернет-трейдингу зовсім не означає, що класичні брокери зникнуть з ринку. Просто тепер багато хто з них зможе доповнити перелік своїх послуг ще і обслуговуванням через Інтернет, а у інвесторів з'явиться можливість вибору.

4.2. Початок торгівлі.

Інтернет-трейдинг - це послуга, що надається не біржею, а торговцем – професійним учасником ринку. Біржа лише дає всім своїм торговцям технічну можливість подавати заявки не лише вручну через біржовий термінал, але і автоматично через так званий "шлюз" - спеціальну програму, через яку брокерська торгова система взаємодіє з біржовою торговою системою.

Прийнято говорити, що користувач (для простоти називатимемо його просто "трейдер") дістає "прямий доступ" до біржових торгів, але при цьому потрібно розуміти, що цей інвестор, будь то приватна особа або інвестиційний фонд, юридично і технічно торгує через вибраного ним торговця – члена біржі ("брокера"). Заявки на покупку або продаж цінних паперів біржа приймає тільки від своїх членів – професійних учасників ринку цінних паперів, що отримали відповідну ліцензію від регулятора цього ринку. Система Інтернет-трейдингу дозволяє брокерові автоматизувати прийом електронної заявки від свого клієнта і буквально за лічені мілісекунди формувати на її основі заявку,

що подається на біржу. При цьому трейдер отримує практично той же обсяг біржової інформації, який бачить його брокер, і може здійснювати всі типи торгових операцій, доступних брокерові. Затримки на отримання інформації про ринок і на передачу заявки на біржу залежать від якості каналу зв'язку, але завдяки швидкостям сучасного Інтернету ці затримки практично не помітні для трейдера.

Важливо розуміти, що торгівля на біржі не має нічого спільного з азартною грою, це серйозна і копітка робота, яка вимагає певної підготовки.

Перед тим, як здійснити свою першу угоду, починаючим трейдерам буде корисно вивчити базову інформацію, яку надають біржа, он-лайн брокери і профільні інтернет-ресурси, а також спеціалізовану літературу, щоб ознайомитися з послугою Інтернет-трейдингу, а також зрозуміти, як функціонують фінансові ринки і біржі.

Не дивлячись на різноманіття інформації в Інтернет, можуть виникнути запитань, на які ви не знайдете відповіді. У такому разі буде корисним відвідати безкоштовний ввідний семінар, який проводять практично всі он-лайн брокери, що надають послуги Інтернет-трейдингу. Це дозволить вам не лише отримати кваліфіковані практичні рекомендації, але і ближче познайомитися з вашим потенційним брокером.

Демонстраційний рахунок

Важливе значення на першому етапі вашого становлення як трейдера має можливість спробувати свої сили на демонстраційному рахунку (демо-рахунок), яку надає "Українська біржа" через он-лайн брокерів. Демо-рахунок використовує ті ж принципи і правила торгівлі, що і реальний рахунок (котирування, об'єми торгів, графіки), єдина відмінність полягає в тому, що ви здійснюєте операції з ігровими, а не реальними грошима/акціями, тобто ризик втрати частини вашого капіталу відсутній.

Головною метою демонстраційного рахунку є можливість вивчити всі функціональні можливості торгівельної платформи, а також отримати базові торгові навички, щоб під час реальних торгів при здійсненні операцій не допускати помилок.

Підключитися до демоверсії може будь-який охочий. Досить заповнити невелику анкету або зареєструватися на сайті брокера, завантажити програму на свій комп'ютер – і можна починати торгувати. Навчальні торги - це своєрідна перевірка майбутнього трейдера на міцність, після якої одні розуміють, що не готові працювати на фондовому ринку, а інші переходять на реальні торги.

Проте довго засиджуватися на демо-рахунку не варто, оскільки відсутність ризиків і відповідальності за свої дії може зіграти з вами злий жарт при переході до реальних операцій, де психологічно складніше ухвалюватиме інвестиційні рішення.

Для того, щоб розпочати торгівлю цінними паперами через Інтернет, необхідно здійснити 3 кроки, зображених на рис. 1.

Рис.1. Етапи участі у процесі Інтернет-трейдингу

Вибір брокера

Згідно законодавства України, фізична особа не може безпосередньо відправляти заявки на біржу. Це можливо лише через ліцензованого брокера, який надає фізичним особам можливість брати участь в біржових торгах. Для оформлення відносин з брокером необхідно укласти із ним договір, відкрити поточний рахунок в банку, а також отримати електронно-цифровий підпис (ЕЦП).

Потім необхідно задепонувати грошові кошти для здійснення торгових операцій на біржі. На сьогоднішній день мінімальний стартовий капітал, який необхідний для торгівлі на біржі, складає близько 5 000 грн. Об'єм інвестицій повинен визначатися вами як сума вільних коштів, які ви можете використовувати для Інтернет-торгівлі без шкоди для вашого сімейного бюджету. Брокер надає вам програму-термінал для роботи на біржі і веде облік операцій, по яких направляє регулярні звіти. За це ви платитимете брокерові комісію - як правило, невелику частку з власного обороту.

Вибір брокера є одним з важливих етапів на шляху торгівлі на фондовій біржі. Від того, якого брокера ви виберете, залежить якість обслуговування вашого торговельного рахунку, а також рівень ваших комісійних витрат.

Технічні аспекти

Для здійснення торгових операцій ви повинні встановити у себе на комп'ютері біржовий (торговий) термінал, підключений до Інтернету. Процес торгівлі на біржі нескладний. Якщо ви вважаєте, що певна акція має потенціал зростання, то ви в своєму торговому терміналі виставляєте заявку на купівлю даної акції, в якій вказуєте назву емітента, кількість акцій і ціну. Така заявка потрапляє на біржу через Інтернет і задовольняється, якщо на біржі в даний момент є заявки на продаж з відповідною ціною, саме у цей момент ви стаєте власником вказаної кількості акцій. Інакше така заявка потрапляє в чергу і знаходиться в ній до моменту надходження на біржу відповідної їй протилежної заявки, або поки заявка не буде знята. Запис про ваші права власності на ці акції зберігається в депозитарії брокера.

На сьогоднішній день найпопулярнішими торговельними терміналами є Quik і SmartTrade. Встановити і налаштувати програми для Інтернет-торгівлі вам допоможе ваш брокер. Розібратися в основних опціях цих програм можна за допомогою керівництва користувача.

Декілька порад

Перед тим, як приступити до реальної торгівлі, ви повинні сформулювати торгову стратегію, систему управління ризиками і чітко дотримуватися свого плану. Новачкам рекомендується починати з найпростіших методів біржової

торгівлі, описаних в книгах і статтях, поступово вивчаючи складніші стратегії і вибираючи ту з них, яка більше всього відповідає вашому характеру, рівню підготовки і емоційному стану.

Додаткову допомогу в прийнятті інвестиційних рішень ви можете отримати, використовуючи аналітичні огляди фондового ринку, які надають он-лайн брокери для своїх клієнтів. Такі огляди готують кваліфіковані фахівці, кожен з яких спеціалізується на певному секторі ринку, а також має доступ до більшого обсягу інформації про емітенти.

4.3. Вибір on-line брокера та відкриття торгового рахунку.

Одним з найвідповідальніших етапів в період підключення до торгів для самостійної торгівлі цінними паперами є питання вибору on-line брокера, оскільки торгівля на фондовому ринку, як відомо, здійснюється за його обов'язковим посередництвом. Оскільки онлайнові брокери з'явилися завдяки розвитку Internet і навіть самим старим із них всього декілька років, фірми, які надають послуги з допомогою Internet, зазвичай беруть свій початок від добре зарекомендованих традиційних брокерських фірм.

Крім широко відомих критеріїв вибору on-line брокера, таких як розмір абонентської плати і комісії брокера, існує ряд інших важливих критеріїв.

Що дійсно необхідно враховувати при виборі брокера, яку інформацію слід уточнити і перевірити і якими критеріям керуватися, залежить від індивідуальних потреб кожного трейдера. Але, безумовно, існують загальні рекомендації в підході до вирішення даного питання.

Основним інформаційним джерелом про компанії – on-line-брокерів, є Інтернет, всю необхідну інформацію про on-line брокерів, можна отримати саме тут. Безумовно, це дуже зручно, але існує проблема великого об'єму інформації і її ненадійності. Щоб спочатку захистити себе від свідомо помилкової або спотвореної інформації про компанію-брокера, а також уникнути опрацювання непотрібної інформації, необхідно зупинитися на списку компаній, що є професійними on-line брокерами.

Професійний on-line брокер, повинен бути членом біржі, торгівлю на якій трейдер планує здійснювати. Перелік компаній, членів біржі, представлений на сайтах бірж, що надають можливість працювати на ринку заявок, тобто здійснювати Інтернет-трейдинг цінними паперами. На сьогоднішній день, провідною біржею на ринку заявок, є "Українська біржа", а список on-line брокерів – її членів, в даний момент складається з двадцяти шести компаній і постійно поповнюється.

В Україні сьогодні можна назвати таких он-лайн брокерів які мають змогу підключити Вас до Інтернет-трейдингу на «Українській біржі»:

Учасники торгів, які надають послуги Інтернет-трейдингу

№	Код	Назва компанії	№	Код	Назва компанії
1	ALCAP	ПРАТ "АЛЬТАНА КАПІТАЛ"	14	KINTL	ТОВ "КІНТО, Лтд"
2	ALORU	ТОВ "АЛОП Україна"	15	MBROK	ПРАТ "Майстер брок"
3	ARTCP	ПРАТ "ІФК "АРТ КАПІТАЛ"	16	MEGAP	ТОВ "Адамант Інвестментс"

4	ASTRM	ТОВ "АСТРУМ КАПІТАЛ"	17	МЕТКА	ТОВ "Метіда-Капітал"
5	DRAGN	СП ТОВ "Драгон Капітал"	18	NAVIN	ТОВ "Навігатор-Інвест"
6	EAVEX	ПРАТ "ІВЕКС КАПІТАЛ"	19	ONLIN	ТОВ "Он-лайн капітал"
7	FENIX	ТОВ "ФЕНІКС КАПІТАЛ"	20	PRINV	ПРАТ "ІК "Проспект Інвестментс"
8	FKOK2	ТОВ "ФК "ОК-2"	21	SIGNF	ТОВ "СІГНІФЕР ОНЛАЙН"
9	FKSKT	ТОВ "ФК"Сократ"	22	SPECS	ТОВ "БРОКЕРСЬКИЙ ДОМ "ОТКРИТІЄ"
10	FSNEU	ТОВ "Фоїл Сек'юрітіз"	23	TROYM	ТОВ "Тройка Діалог Україна"
11	GFORT	ТОВ "Гайнсфорт- онлайн"	24	UKRNT	ТОВ ФК "Укранет"
12	GKPTL	ТОВ "Сортіс"	25	UNIKA	ТОВ "УНІВЕР КАПІТАЛ"
13	INVST	ТОВ "І-ІНВЕСТ"	26	VELES	ТОВ "ІК Велес Капітал"

Що цікаво, серед цих брокерів, є піонери, такі як: ТОВ «Гайнсфорт-онлайн», є дуже відомі учасники ринку, як СП ТОВ «Драгон Капітал», а є нові динамічні компанії як ТОВ «Спеціаліст цінні папери» які вже розвернулись досить якісно на цьому он-лайн ринку і надають свої послуги навіть через інших торговців цінними паперами (субброкерські послуги).

Офіційне членство на біржі, є, перш за все, гарантією легального надання послуги і наявності у брокера всіх необхідних ліцензій на здійснення Інтернет-трейдинг.

Вся інформація про компанії викладена на їх офіційних сайтах, посилання на які можна знайти на сайті біржі. Сайти on-line брокерів – основний інструмент взаємодії з трейдерами, а для потенційних трейдерів – один з ключових критеріїв оцінки брокера. По тому наскільки оперативно оновлюється інформація на сайті, є актуальною і, головне, наскільки відкрита і доступна вона користувачеві, можна судити про оперативність, прогресивність і відвертість компанії. Доступ до типових документів, які необхідно оформити, дозволить трейдеру заздалегідь ознайомитися з юридичною стороною взаємодії з брокером і уточнити деталі умов договору до початку його оформлення.

Вивчаючи умови надання Інтернет-трейдинг, слід звернути увагу і на спектр супутніх послуг, які пропонує брокер. Потреби трейдерської аудиторії постійно зростають і змінюються. Те, що сьогодні певному трейдеру видається не актуальним, завтра може стати необхідним. Практика показує, що простіше і економніше користуватися послугами одного брокера. Важливо тільки, щоб даний брокер міг реалізувати потребу трейдера, яка може виникнути в перспективі.

Те ж стосується і тарифікації. Як правило, потенційний трейдер орієнтується на той тариф, який є актуальним для нього на момент вибору брокера. Важливо враховувати також і майбутнє своєї інвестиційної діяльності. Гнучка тарифна політика компанії в цілому, її спрямованість на задоволення потреб різної трейдерської аудиторії підвищує ймовірність того, що брокер буде лояльний до трейдера не лише на стадії залучення потенційного клієнта в компанію, але і в майбутньому.

Ще один важливий аспект: надання брокером доступу до **навчальних торгів, тестового доступу до торгової системи**. Цілі і завдання тестового доступу і навчальних торгів різні.

Навчальні торги розроблені з метою ознайомлення трейдера з програмним забезпеченням і надання можливості здійснювати торгові операції. Слід зазначити, що навчальні торги, це ігровий торговий термінал з функціональними можливостями реального. Треjder здійснює торговельні операції на віртуальному ринку, учасниками якого є користувачі навчальних торгів. Поточна ситуація ринку ігрового терміналу наближена до картини реального ринку і дає можливість початковому трейдеру виставляти заявки і здійснювати купівлю і продаж акцій на навчальному сервері.

Тестовий доступ до торгової системи — це не лише тестування трейдером програмного забезпечення і огляд поточної ситуації ринку в режимі реального часу, але і свого роду тестування брокера на оперативність і коректність з'єднання і роботи торговельної системи. Треjder отримує доступ не до ігрової, а до реальної торгової системи, але має обмеження в можливості здійснити операції. По тому наскільки оперативно брокер надає послугу тестового доступу до торгової системи, наскільки коректно поводить себе торгова система під час тестування, можна судити про технічну частину сервісу брокера в період роботи трейдера на біржі.

Також важливим індикатором рівня надійності послуг, що надаються брокером, є його **здатність мінімізувати ризики трейдера**, пов'язані з технічним забезпеченням. Вибираючи брокера, трейдеру необхідно з'ясувати, чи має брокер повноцінний технічний захист своєї системи. Торгова система є надійною, якщо має два канали зв'язку (основний і резервний), а також здатна забезпечувати безперебійну роботу системи у випадках аварійної ситуації, пов'язаної з електропостачанням.

Специфіка Інтернет-трейдингу спочатку не лише не припускає безпосереднього контакту між учасниками торговельного процесу, але і направлена на мінімізацію їх взаємозалежності і взаємодії. Проте частина трейдерів вважає за необхідне відвідати офіс свого потенційного брокера і встановити персональні взаємини. Тим, для кого це важливо, слід знати, що переважну більшість компаній, професійних on-line брокерів, зосереджено в столиці. Необхідність в територіальній близькості трейдера до брокера практично відсутня і має значення лише на стадії оформлення документів, економлячи час на поштової пересилці.

Найактуальнішим аспектом для трейдера при виборі брокера залишається вартість брокерських послуг. Торгуючи на біржі, трейдер несе дві основні статті витрат: абонентська плата, що стягується за користування терміналом, і комісія брокера. Сума абонентської плати фіксована і стягується щомісячно. Зараз є ряд компаній, що мають тарифні плани, абонентська плата по яких не стягується. Підхід до стягування комісії у on-line брокерів різний. Розмір комісії брокера, як правило, залежить від денного обороту трейдера: чим більше оборот, тим нижче комісія. Деякі брокера встановлюють комісію залежно від мінімальної суми активів на рахунок трейдера. Вартість

брокерських послуг в Інтернет-трейдингу цінними паперами різна, як і тарифна політика компаній в цілому. Детальна інформація про тарифи на брокерське обслуговування представлена на сайтах on-line брокерів.

Слід зазначити, що за роки існування Інтернет-трейдингу цінними паперами, простежується тенденція зниження цін на брокерські послуги, а також появу тарифних планів, розроблених з урахуванням потреб різної категорії інвесторів. Трейдеру слід лише вибрати той тарифний план, який відповідає стратегії його торгівлі і мінімізує його транзакційні витрати.

Крім основних критеріїв вибору брокера, можна виділити й інші, які за умови встановлення конкурентних комісійних та інших основних умов торгівлі більшістю брокерами, стають дедалі важливішими. Перерахуємо їх:

1. Надійність. Надійність надання послуг – основна умова роботи онлайн-трейдера. Економія 20 доларів не має сенсу коли не можна вчасно купити цінні папери через збої в роботі брокера.
2. Під який відсоток можна залучати кошти для маржового рахунку;
3. Наявність плати за підключення (як правило в українських брокерів вона відсутня);
4. Репутація брокера.
5. Швидкість анулювання замовлень.
6. Типи наказів.
7. Моніторинг портфеля:
 - a. частота оновлення портфеля;
 - b. автоматичне вирахування показників ефективності;
 - c. доступність підведення підсумків по транзакціям.
8. Новини.
9. Доступність досліджень (наявна інформація, безкоштовні ресурси, інформація в онлайн-режимі або архівні дані).
10. Підтримка користувача (телефон, факс, електронна пошта).
11. Дизайн сайту. Сайт повинен бути простим і логічним у використанні.

Разом із значущими критеріями оцінки брокера, є і такі, які не є визначальними для даного виду діяльності і застосовується як аргументації помилково. Нижче приведені найтипівіші з них:

- Дата заснування компанії

По даті заснування компанії прийнято судити про її досвід на ринку. Здається логічним, проте, не в області вітчизняного Інтернет-трейдингу. Дана послуга з'явилася в березні 2009 року і налічує всього лише декілька років. Слід зазначити, що існує ряд компаній — on-line брокерів, для яких надання прямого доступу до торгівлі на фондовому ринку, є винятковим видом діяльності.

- Бренд програмного забезпечення

Одним з основних інструментів здійснення торгових операцій через Інтернет, є програмне забезпечення. Найбільш поширені серед них: SmartTrade і Quik, крім того, деякі компанії пропонують систему WEB2L, GL| Net і власні програмні розробки. І SmartTrade і Quik прийшли на вітчизняний ринок з Росії, обидві системи однаково довго використовуються провідними російськими компаніями і надають практично однакові можливості. Перейти від Quik до

SmartTrade і навпаки, не набагато складніше, ніж перейти від Internet Explorer до Mozilla Firefox. Аргументи за і проти відносно двох основних торгових терміналів – абсолютно суб'єктивні, і використовуються фахівцями компаній лише з метою залучення клієнтів.

Якщо вибір on-line брокера все ж таки виявився невдалим, і практика показала низьку якість обслуговування, завищені тарифи, непередбачені статті транзакційних витрат і так далі, змінити брокера завжди можна. Повторна спроба може зробити процес самостійного інвестування більш організованим і налагодженим, а також дозволить заощадити, оскільки ринок брокерських послуг демонструє зниження цін на послуги. Прояв трейдером інтересу до даного сегменту ринку, дозволить не тільки стежити за тенденціями у сфері брокерського обслуговування, але і робити висновки про власний. Іноді трейдера з брокером утримує тільки сила звички, оплачувати яку просто безглуздо.

Отже, адекватно оцінити і грамотно вибрати on-line брокера — важливе завдання для кожного трейдера. Визначальним критерієм, як правило, є розмір абонентської плати і комісії брокера. Проте не маловажно враховувати і інші параметри оцінки, а також виключити з аналізу ті, значення яких надумане або необґрунтовано перебільшене.

Зазвичай Internet-брокери гарантують своїм клієнтам повну безпеку роботи, тобто те, що ніхто не зможе зняти гроші з їх рахунку або використовувати їх для проведення торговельних операцій. Безпеку, як правило, забезпечують за допомогою декількох процедур:

- Брокер надає контрольні записи (audit trials) проведення і анулювання всіх торговельних операцій, які доступні до перевірки клієнту.
- Брокерські фірми мають свого роду страховий захист (insurance protection) (зазвичай з використанням Securities Investor Protection Corporation – SIPC), яка передбачає захист інтересів клієнтів у випадку виникнення у брокера фінансових проблем.
- Використання брандмауера (firewalls). Брандмауер – дослівно «стіна вогню», робить неможливим зовнішній несанкціонований доступ до систем і ресурсів комп'ютера.
- Використання номерних рахунків (account numbers), імен користувачів (users names) (passwords) і паролів.

Саме головне, що можна зробити для своєї безпеки, це захистити свій особистий ідентифікаційний номер (Personal Identification Number – PIN), мати номерний рахунок та ім'я користувача. Із них найважливіший PIN.

Після вибору брокера потрібно відкрити в нього рахунок. Майже завжди необхідно, щоб людина, яка відкриває рахунок, досягла 18-ти років і мала рахунок в банку. В багатьох брокерів рахунок можна відкрити в режимі on-line за декілька хвилин. Зазвичай плата за відкриття рахунку не береться. Існує два основних типи рахунків:

1. **Грошовий рахунок** (cash account). Це сама проста форма рахунку, при відкритті якого зазвичай вимагається мінімальний початковий вклад. Торгові

операції можна проводити лише у випадку, що на рахунку є кошти. Кредит не надається, отже необхідно підтримувати баланс рахунку.

2. **Маржинальний рахунок** (margin account). Відкривши даний рахунок, можна брати кредит. Тобто проводити операції на суму, яка перевищує суму коштів, яка є на рахунку. Як правило необхідно підтримувати певне співвідношення власних і залучених засобів в загальному обсязі укладених угод.

Маржинальний рахунок дозволяє використовувати кредит, де заставою служить власний портфель. Перевагою маржинальної торгівлі є можливість збільшити обсяги торгівлі, а відповідно і прибутки. Проте маржинальна торгівля значно збільшує ризики і розміри збитків.

Процедура відкриття рахунку передбачає декілька етапів, зазвичай для цього необхідно зробити наступне:

1. Заповнити в онлайн-режимі заяву на відкриття рахунку. Поставити на заяві електронний підпис, або надрукувати заяву і відправити поштою підписану заяву.

2. Повернути заповнені форми заяви для активації рахунку. Після активації рахунку брокер вишле його номер по електронній пошті.

3. Перевести на свій рахунок гроші. Зазвичай до занесення коштів на рахунок проводити торгові операції неможна.

Перед початком торгівлі рекомендується потренуватись в демонстраційному режимі, тобто використовуючи демо-рахунок, який можна відкрити на сайті брокера. Оскільки демонстраційні версії повністю відповідають проведенню реальних торговельних операцій, то можна змодельювати реальну торгівлю, не витрачаючи реальних грошей.